MALTA

QORTI TA' L-APPELL

S.T.O. PRIM IMHALLEF

SILVIO CAMILLERI

ONOR. IMHALLEF

TONIO MALLIA

ONOR. IMHALLEF

JOSEPH AZZOPARDI

Seduta tal-31 ta' Ottubru, 2014

Appell Civili Numru. 117/2009/1

Mario Darmanin

v.

Annalise Cassar

Il-Qorti:

Rat ir rikors guramentat tal-attur li in forza tieghu ippremetta:

"1. Illi r-rikorrenti kellu relazzjoni ma' l-intimata Annalise Cassar, u minn din ir-relazzjoni twieled il-muniri Matteo Cassar, fid-disgha u ghoxrin (29) ta' Awissu tas-sena elfejn u sebgha (2007), u dan kif jidher mic-certifikat ta' twelid hawn anness u mmarkat bhala Dok A;

"2. Illi l-intimata Annalise Cassar, ad insaputa tar-rikorrenti, irregistrat lill-ulied il-partijiet bhala 'father unknown' u dan kif jdher mid-dokument hawn anness u mmarkat bhala Dok B, u dan kif jidher mid-dokument hawn anness u mmarkat bhala Dok B, u dan minkejja il-fatt ili ma kellha l-ebda dubbju dwar il-paternita tieghu, u ghalhekk ir-rikorrent kellu jintavola procedure quddiem din il-Qorti, fl-ismijiet Mario Darmanin vs Annalise Cassar et (JA 495/2007) sabiex jigi rikonoxxut bhala l-missier;

"3. Illi minkejja l-fatt illi huwa rnexxielu jigi rikonoxxut bhala missier il-minuri Matteo, ir-rikorrent ihoss illi huwa ma huwiex qed jinghata access adegwat ghal ibnu u li ma huwiex qed jinghata l-opportunita illi jkun parti mill-hajja ta' ibnu, u dan peress illi l-intimata ma hijiex qed taccetta illi huwa jkun involut fit-trobbija tieghu;

"4. Illi ghandu jinghad ukoll illi permezz ta' digriet numru 2069/2008JA datat tmienja u ghoxrin (28) ta' Novembru 2008, l-esponent inghata access ta' erbgha (4) sieghat fil-gimgha, pendente lite, u li dan id-digriet qed jigi osservat mill-intimata. Madanakollu r-rikorrent ihoss illi huwa jista u ghandu jkollu d-dritt jikkontribwixxi ferm aktar fil-hajja ta' ibnu;

"5. Illi minn mindu twieled il-minuri r-rikorrent hallas manteniment ta' mitejn u hamsin Euro (€250) kull xahar, b'mod rigoruz u ghalhekk m'ghandux ikun hemm kwistjonijiet f'dan ir-rigward;

“6. Illi r-rikorrent trabba u ghex fl-Istati Uniti ghal tmienja u tletin (38) sena, u gie jghix hawn Malta sabiex ikun qrib ta’ ibnu u jkollu l-opportunita li jkun involut fit-trobbija tieghu, b’dan illi halla xogholu, hajtu u familtu hemmhekk;

“7. Illi barra minnhekk il-hinijiet tax-xoghol tieghu huma ferm flessibbli u ghandu kull opportunita illi jqatta zmien twil ma ibnu. L-intimata minn naha l-ohra tahdem full time u issa qeghda anki tatendi kors wara l-hinijiet tax-xoghol u ghalhekk il-minuri qed jghaddi l-maggoranza tal-hin mal-familjarji ta’ l-intimata. Huwa ghalhekk gie fi stadju fejn sahansitra l-familjari ta’ l-intimata qed jghaddu ferm aktar zmien ma ibnu milli qed jinghata l-opportunita illi jaghmel huwa;

“8. Illi r-rikorrent huwa persuna responsabbli u ferm affiddabbli u ma tezisti l-ebda raguni la fil-fatt u la fid-dritt ghaliex ghandu jigi mcahhad milli jqatta z-zmien ma ibnu. Jinghad di piu’ illi l-hegga tieghu, evidenzjata mill-bidu nett tal-hajja ta’ ibnu, specjalment meta huwa telaq mill-Istati Uniti fejn ghex ghal hajtu kollha u gie Malta sabiex ikollu aktar hin biex igawdi lil ibnu u jistabbilixxi relazzjoni tajba u soda mieghu, huwa fattur illi fl-umli fehma tieghu ghandu jimmilita favur tieghu;

“9. Illi r-rikorrent ghamel kull tentattiv imaginabbli sabiex jintlahaq ftehim bonorju bejn il-partijiet, pero` l-intimata baqghet twebbes rasha u tuza kull tip ta’ skuza banali biex icahhad lir-rikorrent minn ibnu, l-medjazzjoni kellha tinghalaq (Dok. C) u ghalhekk kellha issir din il-kawza;

“Ghaldaqstant ir-rikorrent umilment jitlob lil din l-Onorabbli Qorti joghgobha :

“1. Tordna illi l-kura u kustodja legali tal-minuri ghandha tigi fdata lill-partijiet konguntivament;

“2. Tordna illi r-rikorrenti ghandu jkun involut fid-decizjonijiet kollha rigwardanti s-sahha u l-edukazzjoni ta’ l-imsemmi minuri u li l-intimata tkun obbligata illi tghaddi l-informazzjoni kollha necessarja dwar is-sahha u l-edukazzjoni tal-minuri meta r-rikorrent jitlob din l-informazzjoni;

“3. Tawtorizza lill-missier ikollu access ghal kull dokument relattiv ghas-sahha u l-edukazzjoni tal-minuri u jkellem kemm tobba kif ukoll ghalliema dwar is-sahha u l-edukazzjoni tat-tifel;

“4. Tordna illi r-rikorrent ikun infurmat b’mod immedjat jekk il-minuri ikollu bzonn jidahhal l-isptar jew jircievi kura medika urgenti;

“5. Tordna illi l-passaport tal-minuri jinzamm minn dik il-parti illi jkollha l-kura u kustodja tal-minuri, b’dan illi l-ebda wahda mill-partijiet ma jkun jista jsiefer lill-minuri minghajr il-kunsens bil-miktub tal-parti l-ohra;

“6. Tordna ili r-rikorrent ikollu access ghall-minuri kull nhar ta’ Tlieta u nhar ta’ Hamis mill-erbgha ta’ wara nofsinhar (4.00pm) sas-sebgha ta’ filghaxija (7.00pm) u fil-weekends l-access ikun : gimgha minn nhar ta’ Gimgha mill-erbgha ta’ wara nofsinhar (4.00pm) sa nhar ta’ Sibt fis-sebgha ta’ filghaxija (7.00pm), li fis-sajf il-hin jestendi sat-tmienja ta’ filghaxija (8.00pm); u gimgha mis-Sibt mill-erbgha ta’ wara nofsinhar (4.00pm) sal-Hadd fis-sebgha ta’ filghaxija (7.00pm), jew sussidjarjament f’dawk il-hinijiet li jigu ffissati minn din il-Qorti, fl-ahjar interess tal-minuri;

“7. Tordna illi fil-festi Pubblici kollha, jekk dawn ma jikkoncidux ma’ l-access tieghu, ir-rikorrent ikollu access mill-erbgha ta’ wara nofsinhar (4.00pm) sat-tmienja ta’ filghaxija (8.00pm);

“8. Tordna illi fil-birthday tal-missier u tat-tifel u father’s day, jekk dawn ma jikkoncidux ma l-access tieghu, ir-rikorrent jkollu access mill-erbgha ta’ wara nofsinhar (4.00pm) sat-tmienja ta’ filghaxija (8.00pm);

“9. Tordna illi fil-Milied u fl-ewwel tas-sena l-access tal-missier ikun mill-erbgha ta’ wara nofsinhar (4.00pm) sat-tmienja ta’ filghaxija (8.00p.m.) u mid-disgha ta’ filghodu (9.00am) sa’ l-erbgha ta’ wara nofsinhar (4.00pm), b’mod alternat u li fl-Ghid l-access ikun mill-erbgha ta’ wara nofsinhar (4.00pm) sat-tmienja ta’ filghaxija (8.00pm);

"10. Tordna illi, la darba il-minuri jibda jattendi l-iskola, fil-vakanzi tal-Milied u ta' l-Ghid il-minuri ghandu jqatta' gimgha shiha kull darba, mar-rikorrent, u li fil-vakanzi tas-sajf ghandu jqatta tlett gimghat mar-rikorrent, kull sena;

"11. Tordna illi kemm il-darba il-minuri jkun marid u l-missier ma jkunx jista jezercita l-access kif dekretat minn din il-Qorti, ir-rikorrent ikollu dritt ta' access f'gurnata ohra f'dik l-istess gimgha;

"12. Tordna illi f'kaz ta' premorjenza ta' wahda mill-partijiet waqt illi binhom ikun ghadu minuri, il-kura u kustodja tal-minuri ghandha tigi fdata awtomatikament lill-parti superstita;

"13. Tordna illi tenut kont tal-fatt li t-tifel ghadu zghir, hadd mill-partijiet m'ghandu jesponih ghall-prezenza ta' terzi persuni tas-sess oppost li ma jkunux parentati mal-genitur rispettiv sa kemm il-partijiet ma jizzewgux;

"Bl-ispejjez kontra l-intimata li minn issa hija ngunta ghas-subizzjoni;"

Rat ir-risposta guramentata tal-konvenuta li permezz taghha hija eccepiet:

"1. Illi l-partijiet kellhom relazzjoni li minnha twieled Matteo Cassar Darmanin fid-29 ta' Awissu 2007 skont kif jirrizulta mic-certifikat anness mar-Rikors Guramentat premess Dok A;

"2. Illi l-esponenti kellha 23 years u r-rikorrent, li kien hu l-employer taghha kellu gja 46 sena kif jirrizulta waqt it-trattazzjoni;

"3. Illi r-rikorrent kien telaq minn Malta meta hi kienet ghadha li kellha inqas minn tlett xhur tqala u irritorna f'Dicembru 2007, cioe' 4 xhur wara it-twelid tat-tifel;

“4. Illi fil-mori kien jheddidha li ser jehdilha it-tifel ghal kollox. L-esponenti kienet tibza minnu u li kien ser iwettaq din it-theddida. Eventwalment u minkejja li kienu gja bdew jitkellmu dwar ftehim, ghazel li jiftah proceduri ghar-rikonoxximent tal-minuri. Kontrarjament ghal dak allegat fir-rikors Guramentat premess, l-esponenti ma sabet ebda oggezzjoni, anzi kienet sorpriza li ghazel li jiftah kawza, u dan kif jdher registrat fl-ewwel eccezzjoni taghha fl-atti tal-kawza fl-istess ismijiet fuq premessi biss it-tifel hu registrat bil-kunjom Cassar Darmanin;

“5. Illi ir-rikorrent kiengja mizzewweg u annulla iz-zwieg tieghu recentement. Kien ilu jghix l-Amerika ghal madwar 40 sena u ghandu proprjeta immobiljari hemmhekk. Hu bniedem li ihobb jikkontrolla kif jirrizulta waqt it-trattazzjoni u hekk qed jipprova jaghmel maghha u mat-tifel;

“6. Illi sahansitra kien dam madwar hames xhur biex jbda jivversa manteniment ghall-minuri u minkejja li t-tifel kien gie rikoverat ghal darbtejn l-isptar. Xorta ma ikkontriwixxa xejn kif jirrizulta waqt it-trattazzjoni;

“7. Illi l-esponenti ilha tikkura it-tifel mit-twelid u l-access tar-rikorrent hu regolat b’Digriet tal-Qorti kompetenti fl-ahjar interess tal-minuri;

“8. Illi skont dan id-Digriet, ir-rikorrent odjern ikollu access kull nhar ta’ Erbgha u nhar ta’ Sibt ghal saghtejn; (Dok A);

“9. Illi l-partijiet kienu, qabel ma hareg dan id-Digriet qablu li l-access tar-rikorrent Mario Darmanin ikun bil-presenza ta’ persuni ohra fl-ahjar interess tal-minuri;

“10. Illi l-esponenti tixtieq li tigi fdata bil-kura u kustodja ta’ binha minuri u li jigi regolat l-access u manteniment ghat-tifel kif ukoll aspetti ohra relattivi fl-ahjar interess tal-minuri;

Eccezzjonijiet :

"1. Illi preliminarjament l-esponenti tissolleva li m'ghandhiex titqies responsabbli ghal ebda spejjez stante in-numru esagerat ta' talbiet dedotti f'din il-kawza li setghu gew ridotti;

"2. Illi inoltre il-partijiet kienu waslu ghall-qbil anke fuq access fil-medjazzjojni u eventwalment ukoll l-access kien gie regolat b'Digriet tal-Qorti kompetenti. Fattwalment ir-rikorrent mhux qed ikun veritier kif jirrizulta waqt it-trattazzjoni;

"3. Illi fil-mertu l-ewwel talba attrici ghandha tigi michuda stante li l-minuri ghandu jigi fdat fil-kura u kustodja esklussiva tal-esponenti. Dan kien gja gie miftiehem bejn il-partijiet u inoltre hu fl-ahjar interess tal-minuri kif jirrizulta waqt it-trattazzjoni;

"4. It-tieni talba attrici ukoll ghandha tigi michuda stante li l-esponenti dejjem hadet hsieb li tikkura lill-minuri. Kif jirrizulta waqt it-trattazzjoni ir-rikorrent ma jridx ghajr li jikkontrolla hajjitha u qed juza it-tifel ghal dan l-iskop;

"5. Illi t-tielet talba attrici kif dedotta gandha ukoll tigi michuda salv li ir-rikorrent jista jigi awtorizzat jottjeni informazzjoni hu stess direttament mill-iskejjel u tobba;

"6. Illi r-raba talba attrici hija superfluwa stante li hi regolata bil-Ligi;

"7. Illi l-passaport ghandu jinzamm minnha stante li ir-rikorrent odjern ghandu qraba u proprjeta immobiljari barra kif ukoll konnessjonjiet stretti mal-Amerika, u ghalhekk l-affidament tal-passaport f'idejh jista jittiehed bhala opportunita biex jiehu lill-minuri barra minn Malta permanentement kif fil-fatt kien jghid lil esponenti u persuni ohra li ried jaghmel. Ghaldaqstant fic-cirkostanzi fl-ahjar interess tal-minuri ghandu jigi ordnat li ir-residenza u domicilju tal-minuri ghandu ikun Malta u li ir-rikorrent Mario Darmanin ma jkollux il-jedd li jsiefer lill-minuri minghajr il-kunsens bil-miktub tal-esponenti;

"8. Illi is-sitt talba attici ghandha ukoll tigi respinta stante li mhux fl-ahjar interess tal-minuri kif jirrizulta waqt it-trattazzjoni u kif gja gie rikonoxxut

b’Digrieti ta’ din l-Onorabbli Qorti. L-access ta’ Mario Darmanin ghandu jigi regolat skont dawk il-modalitajiet li jirrizultaw fl-ahjar interess tal-minuri fosthom li jigi ikkonfermat id-digriet moghti fit-28 ta’ Novembru 2008 (Dok A) u cioe’ li l-access tar-rikorrent ikun kull nhar ta’ Erbgha bejn il-4.30 pm sas-6.30pm u nhar ta’ Sibt bejn l-10.00am sa nofsinhar sakemm it-tifel jaghlaq tlett (3) snin. Inoltre u fl-ahjar interess tal-minuri ir-rikorrent m’ghandux jiehu it-tifel ghall-overnight stays qabel mat-tifel jaghlaq eta stipulat u li ma jkunx inqas minn hames (5) snin u li l-access ikun esercitat darba fost il-gimgha u darba fil-weekend;

“9. Illi s-seba, tmien, disgha u ghaxar u hdax il-talba ghandhom jigu respinti kif dedotti u l-access ghandu jigi regolat skont l-ahjar interess tal-minuri fic-cirkostanzi kollha tal-kaz inkluz l-eta tenera tal-minuri u li r-rikorrent m’gahndux jigi fdat bit-tifel ghal sieghat twal kif jirrizulta waqt it-trattazzjoni u kif hu gja rikonoxxut mill-Qorti b’digriet taghha hawn anness (Dok A);

“10. Illi it-tnax-il talba attrici hija superfluwa u intempestiva kif jirrizulta waqt it-trattazzjoni u sussidjarjament ghandha tigi ikkonsidrata skont l-ahjar interess tal-minuri;

“11. Illi it-tlettax il-talba attrici ghandha tigi trattata u deciza fl-ahjar interess tal-minuri. Ir-rikorrent kien gja izzewweg u annullat u l-esponenti hija izghar minnu bi 23 sena.

“12. Illi fl-ahjar interess tal-minuri tiffissa retta alimentarja ghall-istess minuri u tordna lir-rikorrent ihallasha dik ir-retta hekk sabbilita b’dawk il-modalitajiet kollha li jidhrilha xieraq inkluz zieda perjodika skont l-Gholi tal-Hajja;

“13. Salvi eccezzjonijiet ulterjuri u b’riserva ghall-Kontro Talba taghha ippresentata kontestwalment mal-present;

“14. Bl-ispejjez kontra ir-rikorrent ingunt minn issa in subizzjoni;”

Rat is-sentenza tal-Qorti Civili (Sezzjoni Familja) moghtija fit-13 ta' Gunju 2013 li permezz taghha l-Qorti iddecidiet illi:

"1. Tilqa' l-ewwel talba u tafda l-kura u l-kustodja tal-minuri E B f'idejn iz-zewg partijiet konguntivament b'dan illi l-istess minuri jghix mal-intimata ommu;

"2. Tilqa' t-tieni talba;

"3. Tilqa' t-tielet talba;

"4. Tilqa' r-raba' talba;

"5. Tordna li l-passaport tal-minuri jinzamm mill-intimata b'dan illi ghandu jinkiseb il-kunsens bil-miktub taz-zewg partijiet sabiex il-minuri jkun jista' jsiefer;

"6. Tordna li l-access favur ir-rikorrent ghall-minuri ghandu jkun bil-mod segwenti:

"Fix-xitwa u fiz-zmien tal-iskola: kull nhar ta' Tnejn u kull nhar ta' Erbgha ghal saghtejn kull darba filwaqt li fil-weekend l-access ikun bejn il-Gimgha mill-4.00pm sal-ghada s-Sibt fis-7.00pm jew bejn is-Sibt mill-4.00pm sal-ghada l-Hadd fis-7.00pm b'mod alternattiv.

"Fis-sajf u fi zmien il-vakanzi: kull nhar ta' Tnejn u kull nhar ta' Erbgha ghal tliet sieghat kull darba filwaqt li fil-weekend l-access ikun bejn il-Gimgha mill-4.00pm sal-ghada s-Sibt fit-8.00pm jew bejn is-Sibt mill-4.00pm sal-ghada l-Hadd fit-8.00pm b'mod alternattiv.

"7. Tilqa' s-seba' talba;

“8. Tilqa’ t-tmien talba;

“9. Tilqa’ d-disa’ talba;

“10. Tichad l-ghaxar talba;

“11. Tichad il-hdax il-talba;

“12. Tastjeni milli tiehu konjizzjoni ta’ din it-talba stante li dawn m’humiex proceduri idoneji sabiex tigi deciza u milqugha tali talba;

“13. Tichad it-tlettax il-talba stante li l-partijiet m’humiex mizzewgin.

“Bl-ispejjez kontra l-intimata.

Il-Qorti waslet ghal din id-decizjoni wara li ghamlet dawn il-konsiderazzjonijiet**;**

“Il-partijiet fl-ismijiet premessi kellhom relazzjoni u frott tal-istess, nhar id-29 ta’ Awwissu 2007 twieled il-minuri Matteo Cassar[1]. Ir-rikorrent jikkontendi li l-intimata qabdet u rregistrat lill-minuri bhala *father unknown*[2] tant li kellu jiehu proceduri legali sabiex jigi rikonoxxut bhala l-missier naturali tal-istess minuri. Dan hu kkonfermat mill-kopja tas-sentenza fl-ismijiet **Mario Darmanin vs Annalise Cassar et**[3]. Sussegwentement l-istess rikorrent inghata access ghal ibnu u qieghed jivversa wkoll is-somma ta’ €250 fix-xahar bhala manteniment ghall-istess minuri izda minkejja dan kollu, l-intimata ghadha taghmel minn kollox biex izzomm lir-rikorrent ‘il boghod mill-hajja tal-minuri.

[1] Kif jirrizulta mic-certifikat tat-twelid esebit a fol 6 tal-process
[2] Kif jirrizulta mic-certifikat tat-twelid esebit a fol 7 tal-process
[3] Rikors Guramentat Numru 495/2007 JA

"F'dan l-istadju l-Qorti taghmel referenza ghax-xhieda ta' Sonya Maria Ciantar[4] fejn tghid li r-rikorrent ikun dejjem inkwetat fuq ibnu ghaliex l-intimata ma taghtih ebda informazzjoni dwar sahhtu jew fuq l-edukazzjoni tieghu. Hi issemmi episodju fejn il-minuri kien ma jiflahx u l-intimata tat tort lir-rikorrent ghal dan ghax il-minuri kien kiel bicca qassata tal-irkotta. Huwa ipprova jmur l-isptar u ghand it-tabib izda xorta ma sabhiex. It-tentattivi tieghu sabiex jikkomunika maghha permezz tat-telefon kienu wkoll inutili u meta mbaghad irnexxilu jikkomunika maghha, bdiet tghajjat mieghu. Dan kollu huwa kkorraborat ukoll bix-xiehda ta' Maria Refalo[5]. Kemm Maria Refalo kif ukoll Sonia Maria Ciantar jikkonfermaw li x-xewqa tar-rikorrent hi li jqatta' hafna aktar hin ma' ibnu ghaliex il-hin li ghandu mhux bizzejjed, anke peress li jinhela ftit tal-hin fil-vjaggar. Hi tghid ukoll li ma tahsibhiex darbtejn biex thalli u tafda lir-rikorrent ma' bintha.

"Ix-xhud Gemma Refalo wkoll tikkonferma li minn mindu twieled il-minuri, r-rikorrent il-hin kollu jsemmih tant li t-tifel huwa hajtu[6]. Tghid ukoll li peress li r-rikorrent ma jsuqx, tkun hi li twasslu ghall-access (ghalkemm dan isir bil-karozza ta' huh peress li fiha hemm il-*car seat*) u zzid tghid li r-rikorrent ikun dejjem fil-hin, jekk mhux kmieni biex ikun cert li ma jitlifx hin ma' ibnu. Ix-xhud tiddikjara wkoll li l-minuri huwa migbud lejn missieru filwaqt li tikkonferma wkoll li hekk kif jispicca l-hin tal-access, l-intimata tiehu lir-rikorrent b'certu rabja.

"Hu r-rikorrent, Emmanuel Darmanin permezz tal-affidavit tieghu[7] ukoll jikkonferma x-xenarju li jiddiskrivi r-rikorrent fis-sens li ghalkemm il-partijiet xi darba kienu ferhanin flimkien, l-intimata qieghda taghmel minn kollox biex taghmillu hajtu mizerja tant li jikkonferma kif l-intimata zzomm anke informazzjoni dwar meta jkun ma jiflahx il-minuri ghaliha biex izzomm lir-rikorrent fil-ghama dwar il-hajja ta' ibnu. Jiddiskrivi r-relazzjoni tar-rikorrent ma' ibnu b'mod posittiv immens u jghid li l-kamra tar-rikorrent hija mimlija *toys* u hwejjeg ta' ibnu u jibqa' jispera li jkollu aktar hin ma' ibnu. Jaghlaq l-affidavit tieghu billi jghid li l-unika persuna li jafda ma' uliedu huwa r-rikorrent stess u jzid jghid li minn mindu twieled il-minuri Matteo, l-istess minuri sar hajtu.

---

[4] Ara l-affidavit taghha esebit a fol 36 tal-process
[5] Ara a fol 48 tal-process
[6] Ara l-affidavit taghha esebit a fol 39 tal-process
[7] Ara a fol 41 tal-process

“Ix-xhud Joseph Darmanin ukoll jikkonferma illi ghalkemm fil-bidu r-relazzjoni ta’ bejn il-partijiet kienet tajba, wara ddegenerat b’tali mod li l-intimata lanqas biss infurmatu dwar fejn kienet ser twelled it-tarbija taghha[8] (kif tikkonferma wkoll ix-xhud Maria Refalo). Joseph Darmanin jikkonferma li r-rikorrent baqa’ jkun imwarrab mill-hajja ta’ ibnu tant li missieru lanqas biss gie infurmat li l-minuri kellu jiddahhal l-isptar. Jghid ukoll li kien ir-rikorrent biss li ha hsieb lil ibnu (li llum ghandu 21 sena) ghaliex ix-xhud, kellu fiducja fih biss. Jikkonferma li halla warajh hajja tajba f’New York biex ikun vicin ta’ ibnu tant li jghid li ghandu kull intenzjoni li jbiegh l-appartament li ghandu fi New York biex ikun jista’ jixtri proprjeta’ hawn Malta ghal ibnu. Jaghlaq l-affidavit tieghu billi jghid li r-rikorrent huwa missier tajjeb hafna li ghandu relazzjoni tajba immens mal-minuri.

“Omm ir-rikorrent tiddiskrivi lil binha bhala ragel ta’ maturita’ u ta’ sapport kbir, tant li tirrakkonta kif kien hu li telaq mix-xoghol ghal erba’ xhur sabiex ikun jista’ jdur b’missieru li kien marid. Tghid ukoll li binha huwa missier responsabbli tant li jiehu hsieb li d-dar tkun wahda *safe* meta jkun hemm il-minuri u jaghmel minn kollox ghalih. Fi ftit kliem, tiddiskrivi r-relazzjoni ta’ bejn il-missier u l-iben b’mod posittiv immens. Ix-xhud tikkonferma x-xewqa tar-rikorrent li jqatta’ aktar hin ma’ missieru tant li tghid li toffrilu konsolazzjoni billi tghidlu li l-minuri dalwaqt jikber u jibda jfittxu hu stess sabiex iqattghu aktar hin flimkien.

“Fr. Sebastian Caruana li kien il-persuna involuta fil-maghmudija tal-minuri, jikkonferma li l-maghmudija kienet wahda privata fis-sens wahda fejn ma saritx quddiesa peress li l-partijiet ma kienux mizzewgin. Jikkonferma wkoll li l-omm kienet qaltlu li missier it-tarbija kienet *unknown* kif jirrizulta minn Dok. SC1[9] esebit in atti u jikkonferma wkoll li sussegwentement, ir-rikorrent kien talab korrezzjoni fic-certifikat tal-maghmudija, liema korrezzjoni saret ukoll hekk kif l-istess xhud gie notifikat biha.

“**<u>Dwar l-access</u>**

“Il-Qorti tirrileva li prezentement l-access ezercitabbli favur ir-rikorrent huwa ta’ kull nhar ta’ Tnejn u nhar ta’ Erbgha ghal saghtejn kull darba u fil-weekend

[8] Ara a fol 45 tal-process
[9] Ara a fol 165 tal-process

b'mod alternat bejn is-Sibt u l-Hadd mid-9.00am sas-2.00pm[10]. Dan l-access gie emendat tul il-mori tal-kawza fis-sens li r-rikorrent intavola r-rikorsi opportuni sabiex jinghata aktar access ghal ibnu, anke tenut kont tal-fatt li l-istess minuri jghix mal-intimata ommu.

"Il-Qorti tirrileva li fic-cirkustanzi, anke tenut kont tal-fatt li l-istess minuri qieghed jikber u allura anke l-impenji tieghu ser ikomplu jikbru, ma jidhirx li hemm raguni ghalfejn l-access ta' matul il-gimgha (ghal dak li jirrigwarda x-xhur tax-xitwa u z-zmien tal-iskola) ghandu jigi mibdul u dan anke in vista tal-fatt li sussegwentement ghad-digriet tal-24 ta' Frar 2011 ma jidhirx li kien hemm bdil fic-cirkustanzi tal-partijiet li jistghu iwasslu lill-Qorti sabiex tvarja l-hin tal-access. Madanakollu, l-Qorti tirrileva wkoll li huwa fl-ahjar interessi tal-minuri li jkompli jizviluppa r-relazzjoni ma' missieru u li flimkien ikollhom aktar hin ta' kwalita flimkien specjalment fil-weekend, fiz-zmien tal-vakanzi u fix-xhur tas-sajf meta l-istess minuri ma jkunx qed jattendi l-iskola u ghaldaqstant, l-access f'dan iz-zmien ghandu jigi estiz.

"**<u>Dwar il-Kura u l-Kustodja</u>**

"Illi l-Qorti taghmel referenza ghar-rikors intavolat mill-intimata datat il-11 ta' Novembru 2009[11] fejn l-istess intimata talbet li tinghata l-kura u l-kustodja tal-minuri *pendente lite*, ghar-risposta tar-rikorrent Mario Darmanin fejn oppona ghal tali talba u talab li l-kura u l-kustodja ghandha tibqa' kongunta kif ukoll ghad-digriet taghha tad-19 ta' Jannar 2010[12] fejn gie dekretat li fic-cirkustanzi *pendente lite* l-kura u l-kustodja tal-minuri ghandha tibqa' kongunta.

"Il-Qorti taghmel referenza wkoll ghax-xiehda ta' Dr. Sandra Darmanin datata s-16 ta' Frar 2010[13] fejn tiddikjara li ghamlet ezami lir-rikorrent fosthom ghamlet *assessment* tal-personalita' kif ukoll testijiet bhal *co-parenting skill assessment, stress inventory* u *mental status exam*. Irrizulta li r-rikorrent ma jbati minn ebda *psuchological disorder* u hareg ukoll li minkejja r-relazzjoni ta' bejnu u bejn l-intimata, dan mhux ser jaffettwa r-relazzjoni tieghu mal-minuri ghal dak li jirrigwarda l-*understanding, love and caring* li huwa ghandu ghall-istess minuri. Tikkonkludi billi tghid li "***Mr. Darmanin does not suffer from any psychological disorders. Mr. Darmanin is a trustworthy person, self-***

[10] U dan skond id-digriet datat l-24 ta' Frar 2011 esebit a fol 349 tal-process
[11] Ara a fol 115 tal-process
[12] Ara a fol 140 tal-process
[13] Ara a fol 158 tal-process

disciplined and assumes responsibility. He has normal and healthy coping skills with a good ego development and emotionally healthy. The battery of tests administered in this psycholigical evalutation conclude that Mr. Mario Darmanin does not suffer from any mental or personality disorders and the conclusion corresponds to Dr. Galea's assessment that Mr. Darmanin does not have any clicinally significant personality disorders. There are no psychological problems that are of concern"[14].

"Issir referenza ukoll ghax-xiehda ta' Dr. Michael Galea[15] bhala *clinical psychologist and family therapist* fejn jiddikjara li huwa kien beda jaghmel xi sessjonijiet mar-rikorrent bhala parti mill-process ta' annullament li r-rikorrent kellu ghaddej gewwa l-Amerika. B'referenza ghall-mertu tal-kawza odjerna, l-Qorti taghmel referenza ghar-rapport tieghu Dok. MG1[16] fejn l-istess xhud jiddikjara li r-rikorrent huwa ragel matur, "***able to assume responsibilities and emotionally healthy. No psychological problems have been indicated....he has thus proved to be a very dedicated father and loyal partner for his girlfriend***"[17].

"Dr. Michael Galea hejja rapport anke fuq l-intimata[18] fejn wasal ghall-konkluzjoni li hija "***emotionally balanced and psychologically sound and capable to care for her child and give him optimal love as required***".

"Illi tenut kont tal-fatt li r-rikorrent m'ghandu ebda kondizzjoni li permezz taghha jista' jipperikola l-hajja jew is-sahha tal-minuri anzi gie pjuttost pruvat li huwa ragel matur u kapaci jiehu hsieb lil ibnu (kif wara kollox irrizulta fuq l-intimata wkoll) u tenut kont ukoll tax-xiehda tal-intimata stess fejn tiddikjara li r-rikorrent jiehu interess kbir f'ibnu u li l-minuri dara' r-rutina u jaf meta jkun imissu jiltaqa' ma' missieru u jkun kuntent b'dan[19], il-Qorti ma tara ebda raguni ghaliex ghandha tvarja s-sitwazzjoni prezenti u cioe' li l-kura u l-kustodja tal-minuri ghandha tibqa' kongunta bejn iz-zewg genituri. Jirrizulta bl-aktar mod car li l-partijiet huma zewg genituri responsabbli li jridu u jafu jiehdu hsieb lil binhom. Huwa car li l-intimata ghamlet tentattivi sabiex kemm jista' jkun tbieghed lir-rikorrent mill-hajja tat-tarbija (u dan hu manifest mill-fatt li l-istess rikorrent kellu jintavola proceduri ad hoc sabiex jirrikonoxxi lil ibnu meta kien saput li hu verament il-missier biologiku, mir-risposti ghar-rikorsi ta' access li

---

[14] Ara r-rapport esebit a fol 170 tal-process, partikolarment il-konkluzjoni a fol 173 tal-process
[15] Ara a fol 319 tal-process
[16] Ara a fol 324 tal-process
[17] Ara a fol 326 tal-process
[18] Liema rapport huwa mmarkat bhala Dok. MG3 esebit a fol 330 tal-process
[19] Ara x-xhieda tal-intimata datata l-21 ta' Mejju 2011 a fol 358 tal-process

gew prezentati in atti kif ukoll mix-xhieda prodotta li wrew li l-intimata kellha pressjoni kbira ghaliex l-istess rikorrent ma kienx accettat mill-familja taghha) izda jidher li s-sitwazzjoni prezenti hija ferm ahjar minn dik li kienet fiz-zmien li giet intavolata l-kawza tant li hemm komunikazzjoni ahjar bejn il-partijiet li tawgura tajjeb ghall-ahjar interessi tal-minuri, fuq liema principju il-Qorti qieghda tibbaza d-decizjoni taghha.

"*F'dan l-istadju ssir referenza ghall-kawza fl-ismijiet* ***M. Bonnici vs Onor J. Raynaud***[20] *fejn gie dikjarat li "***Il-principju li ghandu jipprimeggja, meta l-Qorti tigi biex taghti provvediment dwar il-kura tat-tfal huwa dak li huwa suggerit mill-aktar utilita' u dak tal-aqwa vantagg ghall-interess tal-istess tfal***" kif ukoll ghall-kawza fl-ismijiet* ***Dr. V. Randon vs J. Randon***[21] *u* ***Scifo Diamantino vs M. Scifo Diamantino***[22] *fejn gie ritenut li "***r-regola generali f'din il-materja hi l-ahjar interess u vantagg tat-tfal***".*

"In vista ta' dak suespost il-Qorti ma tara ebda raguni valida ghala ghandha ccahhad lir-rikorrent milli jkun partecipi fil-hajja tal-minuri u tad-decizjonijiet li jridu necessarjament jittiehdu ghan-nom tieghu. Barra minn hekk, il-fatt li l-kura u l-kustodja tal-minuri tkun fdata f'idejn iz-zewg partijiet johloq sens ta' sigurta' anke ghall-intimata li taghmel enfasi kbira fuq il-fatt li r-rikorrent ghandu xi familjari gewwa l-Amerika u tibza' li jiehu lit-tifel lura barra minn Malta minghajr il-kunsens taghha. Il-Qorti tirrileva li mix-xhieda prodotta ma jirrizultax li r-rikorrent qatt kellu l-intenzjoni li jahrab bil-minuri barra minn Malta u dan ghaliex jidher car li kliem ir-rikorrent (meta sostna li jekk l-intimata thoss li t-tarbija hija zball kellha taghtih lilu) gie misinterpretat. Tant hu hekk li l-intimata qatt ma intavolat proceduri sabiex timpedixxi lir-rikorrent milli jsiefer bil-minuri. Dan juri wkoll li fil-verita', r-rikorrent qatt ma kellu tali intenzjoni kif wara kollox tikkonferma l-intimata stess meta tghid li "***f'dawn l-ahhar sentejn qatt ma tani raguni biex ikolli din il-biza'***"[23]. Huwa minnu li r-rikorrent ghandu familjari gewwa l-Amerka u halla hajja tajba hemmhekk biex jghix fl-istess pajjiz ma' ibnu pero' dan ma jaghtix prova tal-intenzjoni tieghu li jitlaq 'il barra bit-tifel. Anzi l-fatt li l-istess intavola l-kawza odjerna u mexa skond il-parametri li taghtih il-ligi juri proprju l-kuntrarju."

---

[20] Deciza mill-Prim'Awla tal-Qorti Civili 1947, Vol. 33D 1947
[21] Deciza mill-Prim'Awla tal-Qorti Civili 1972
[22] Deciza mill-Prim'Awla tal-Qorti Civili 1972
[23] Ara x-xhieda tal-intimata datata l-21 ta' Mejju 2011 a fol 360 tal-process

Rat ir-rikors tal-appell tal-konvenuta li in forza tieghu, talbet li din il-Qorti tirriforma u tbiddel is-sentenza msemmija billi tilqa' l-aggravji taghha cioe` dwar l-ewwel talba attrici u dwar il-kap tal-ispejjez;

Rat ir-risposta tal-attur li permezz taghha, fil-waqt li oppona ghat-talbiet tal-appellanti, talab li s-sentenza tigi konfermata.

Rat il-verbal tas-seduta tat-8 ta' Lulju 2014 li permezz tieghu il-kawza thalliet ghas-sentenza wara li l-Avukati rispettivi trattaw l-appell;

Rat l-atti kollha tal-kawza u d-dokumenti esebiti;

Ikkonsidrat:

L-AGGRAVJU PRINCIPALI

L-aggravju principali tal-appellanti jirrigwardja d-decizjoni tal-ewwel Qorti li takkorda kura u kustodja kongunta lill-partijiet ghall-minuri msemmi. Il-konvenuta qed tinsisti li hija ghandu jkollha kura u kustodja esklussiva.

F'dan l-apsett, bhal kull provvediment li jirrigwadja l-minuri, il-Qorti ghandha dejjem timxi skont l-Artikolu 149 tal-Kodici Civili u cioe` tiddeciedi **fl-ahjar interess tal-minuri** .

Idejalment, fejn il-genituri jiftehmu u jkun hemm indikazzjoni li se jibqghu jiftehmu dwar x'inhu l-ahjar interess tal-minuri, il-kura u l-kustodja ghandha tkun kongunta. Infatti dan huwa l-kaz fejn ma jkunx hemm bzonn proceduri l-Qorti u r-relazzjoni bejn il-genituri tal-minuri tkun wahda stabbli. Sfortunatament pero` dan mhux dejjem ikun il-kaz, kif jidher car minn dawn il-proceduri.

L-istorja li wasslet ghal din il-kawza huma indikati fl-atti msemmija; inizjalment il-konvenuta addirittura irregistrat lil binha bhala iben missier mhux maghruf u l-attur appellat kellu jistitwixxi proceduri biex dan jigi rettifikat u huwa jkun registrat bhala missier il-minuri. Eventwalment infethet din il-kawza fejn huwa ghamel it-talbiet imsemmija u kif issemma', l-ewwel Qorti laqghet it-talba tal-attur u akkordat kura u kustodja kongunta.

Mill-atti tal-kawza u mill-istorja tal-kaz ma hemmx dubbju li l-appellanti wriet certa intransigenza mal-appellat u din l-attitudni kienet il-kawza ta' hafna attrit

bejniethom. Mill-banda l-ohra l-Qorti taqbel mal-istess appellanti li fl-istess talbiet tieghu f'din il-kawza l-appellat juri li huwa bniedem li jrid jiddettalha hajjitha u dan nonostante l-fatt li huma lanqas biss qatt ma kienu mizzewwgin. Taqbel maghha wkoll li l-appellat ghamel hafna talbiet zejda fil-kawza u li hija ma ghandhiex tbati l-ispejjez tal-istess talbiet.

Madankollu meta tigi biex tiddeciedi dwar kura u kustodja ta' minuri, il-Qorti ma ghandhiex tkun iddettata u kondizzjonata mill-merti u demeriti tal-partijiet '*ut sic'* izda biss dwar x'inhu l-ahjar interess tal-minuri. (vide per ezempju **Magro v. Bonnett** 11 ta' Dicembru 2003 u **Portelli v. Portelli**, 25 ta' Gunju 2003 – Prim' Awla).

Dwar jekk kura u kustodja kongunta f'kazi bhal dawn hijiex l-ahjar soluzzjoni, din il-Qorti taqbel ma' sensiela ta' sentenzi moghtija minn din il-Qorti fl-ahhar snin u cioe` kif qalet din il-Qorti illi:

> "*Il-Qorti qed tiskarta t-talba ghal kustodja u kongunta ghaliex bhala sistema m'hijiex prattikabbli meta l- genituri ma jiftehmux bejniethom.*" (**Miriam Cauchi v. Francis Cauchi** – Qorti tal-Appell, 3 ta' Ottubru 2008).

Li wiehed jghid li f'din il-kawza l-partijiet mhux jiftehemu huwa "*understatement".* Il-Qorti tara li jekk tikkonferma d-decizjoni tal-ewwel Qorti

f'dan l-aspett tkun qed taghti lok ghal hafna disgwid li ma jfisser xejn ghajr hsara lill-minuri, specjalment jekk kif jista' jigri fil-hajja ta' kull bniedem ikun hemm bzonn ta' decizjonijiet mghaggla u urgenti f'dan ir-rigward. Certament ghalhekk tali sitwazzjoni ma hija prattikabbli xejn fil-kaz in ezami.

Kwindi fic-cirkostanzi l-Qorti se tirrevoka d-decizjoni dwar l-ewwel talba attrici u thalli l-kura u l-kustodja f'idejn l-appellanti ghaliex huwa evidenti li l-minuri qed trabbih hi u ilha taghmel hekk mit-twelid u l-attur appellat lanqas ma huwa jitlob li jibda jghix mieghu. Il-Qorti taghmilha cara li mhux qed taghmel dan biex 'tippremja' lill-appellanti ghall-agir pjuttost intransigenti taghha izda ghaliex hi tal-fehma li dan huwa fl-ahjar interess tal-minuri. L-appellat ghandu access sufficjenti tramite l-kumplament tas-sentenza appellata u naturalment huwa importanti li jibqa' jiehu interess u parti attiva fit-trobbija tat-tifel bil-prezenza tieghu f'hajjet l-istess tifel. Il-Qorti se tordna wkoll lill-appellanti biex tinforma lill-appellat b'kull decizjoni importanti rigwardanti s-sahha u l-edukazzjoni tat-tifel.

Il-Qorti zzid tghid ukoll li ghalkemm l-azzjonijiet tal-appellat fir-rigward tal-prattici li ghamel rigwardanti c-cittadinanza Amerikana tal-minuri jistghu jkunu ghall-ahjar interess tal-istess tifel, dawn il-fatti setghu ikkawzaw biza' gustifikata f'mohh l-appellanti illi l-appellat kellu xi hsieb jiehu t-tifel l-Amerika.

Ma sarx appell dwar il-kumplament tas-sentenza hlief ghall-kap tal-ispejjez.

SPEJJEZ TAL-KAWZA

L-attrici kif inghad ilmentat ukoll li hija ma kellhiex tbati l-ispejjez kollha tal-kawza una volta certi talbiet tal-attur ma gewx milqugha.

Dwar l-ispejjez tal-kawzi l-Artikolu 223 (1) tal-Kap. 12 jghid li l-Qorti ghandha tikkundanna l-parti telliefa biex thallas l-ispejjez tal-kawza, u s-sub inciz (3) jghid li l-Qorti tista' tikkundanna lil kull parti thallas l-ispejjez taghha *meta kull waħda mill-partijiet tkun it-telliefa f'xi punt tal-kawża, jew meta jindaħlu kwistjonijiet diffiċli tal-liġi, inkella għal xi raġuni tajba oħra. Inghatat fuq punt legali izda biss jekk jindahlu xi punti specjali ta' ligi.*

Il-Qorti taqbel mal-aggravju tal-appellanti li hija ma kellhiex tigi ikkundannata thallas l-ispejjez kollha ladarba l-Qorti ma laqghetx it-talbiet kollha tal-attur; *multo magis* issa li l-appell taghha fuq il-kura u kustodja se jigi milqugh. Taqbel ukoll li saru diversi talbiet inutili.

Biex jigu evitati ratizzazzjonijiet komplikati l-Qorti se tordna li l-ispejjez kollha tal-kawza jithallsu f'ishma indaqs.

DECIZJONI

Ghal dawn il-motivi l-Qorti tiddisponi mill-appell billi tilqghu u tirrevoka s-sentenza appellata fejn ordnat li l-kura u kustodja tkun kongunta u minflok tikkonferma li l-appellanti ghandu jkollha kura u kustodja tal-minuri Matteo bl-obbligu li tinforma lill-appellat b'kull decizjoni magguri rigwardanti l-edukazzjoni u s-sahha tieghu; tordna illi l-ispejjez tal-kawza taz-zewg istanzi jkunu a kariku tal-partijiet f'ishma ndaqs; mill-bqija anke peress li ma sarx appell mill-kumplament tas-sentenza tikkonferma dak l-istess kumplament.

< Sentenza Finali >

--------------------------------TMIEM--------------------------------